

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

8

Planeta
Nowa

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY ÓSMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

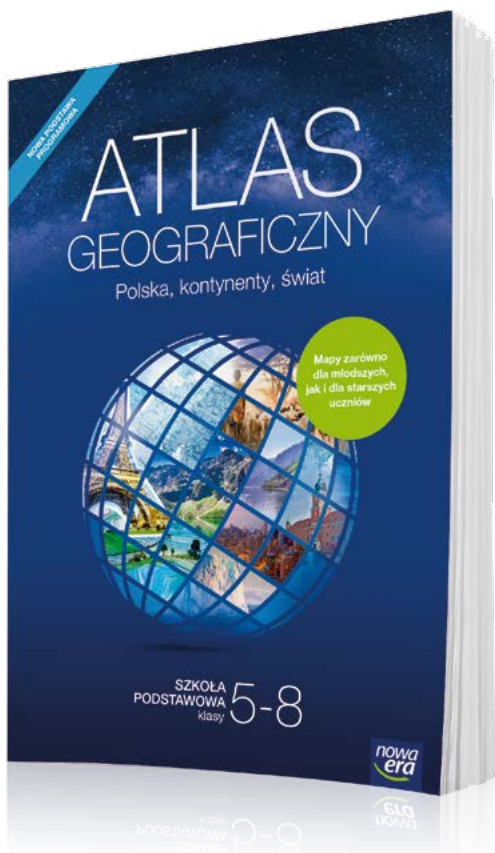

nowa
era

ATLAS GEOGRAFICZNY 5-8 DLA KLAS

NOWOŚĆ!

Nowy atlas geograficzny *Polska, kontynenty, świat* jest przeznaczony dla uczniów klas 5–8 szkoły podstawowej. Zawiera komplet aktualnych map i danych statystycznych niezbędnych w nauce geografii. Uwzględnia wymagania nowej podstawy programowej. Stanowi doskonale uzupełnienie podręcznika i zeszytu ćwiczeń.

**Ponad 250 map
oraz 70 tablic
z danymi
statystycznymi**

- Czytelne mapy regionów Polski, Europy i świata – łatwe w odbiorze dla uczniów klas 5 i 6.
- Ogólnogeograficzne i tematyczne mapy Polski oraz poszczególnych kontynentów – dostosowane do percepcji uczniów klas 7 i 8.
- Mapy tematyczne prezentujące zagadnienia ujęte w nowej podstawie programowej.

sklep.nowaera.pl

8

Planeta
Nowa

Ryszard Przybył

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY ÓSMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Twoje mocne strony

Planeta Nowa

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem *Planeta Nowa* dla klasy 8 dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania geografii w szkole podstawowej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 906/4/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3340-6

Wydanie drugie
Warszawa 2019

Koordinacja prac i redakcja merytoryczna: Piotr Jaworski.

Współpraca redakcyjna: Paulina Rosiak. **Redakcja językowa:** Agnieszka Szymanowska-Pancer.

Nadzór artystyczny: Kaia Juszczyk. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn.

Projekt okładki: Maciej Galiński. **Projekt graficzny:** Aleksandra Szpunar.

Opracowanie graficzne: Piotr Zabłudowski, Sławomir Włodarczyk. **Ilustracje:** Elżbieta Buczkowska.

Mapy: Zespół Kartograficzny Nowa Era. **Fotoserwis:** Bogdan Wańkiewicz.

Realizacja projektu graficznego: Ewa Pietras.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Alfred-Wegener-Institut/Stefan Hendricks (CC-BY 4.0) s. 81 (niedźwiedź polarny); BE&W: Alamy Stock Photo – Angus McComiskey s. 42 (Fort Jesus w Mombasie), ASK Images s. 25 (Wyspy Palmowe), Horizon International Images Limited s. 54 (kapibara), Images of Africa Photobank s. 43 (Mount Kenya), Lphoto s. 63 (tajga), Nic Cleave Photography s. 72 (skrub), ardea.com/Tom&Pat Leeson s. 81 (orka), Nature Picture Library/Simon King s. 73 (dingo); EAST NEWS: enstock.pl/AGE Fotostock/Stuart Pearce – okładka; FLASH PRESS MEDIA: Diomedia/Zuma Press s. 19 (śmieci w Shenzhen); GETTY IMAGES: amana images RM s. 26 (góra Fudzi), AWL Images RM/Neil Thomas s. 42 (Wielki Rów Wschodni), Biosphoto/Sylvain Cordier s. 54 (kajman), Chip Somodevilla s. 52 (huragan Irma), Corbis Documentary/Fraser Hall s. 25 (Burdż al-Arab), Corbis Documentary/Keren Su s. 6 (pole ryżu), Design Pics RF/Michael Interisano s. 65 (siewnik), National Geographic Magazines/Joel Sartore s. 34 (wycyjas las równinowy), Photolibary RM/Weatherpix/ Gene Rhoden s. 50 (tornado), The Asahi Shimbun s. 15 (zatoka Osaka), The Image Bank s. 37 (diamenty), NASA/GSFC/MODIS Rapid Response Team/Jacques Desclotres s. 50 (zdjęcie satelitarne huraganu); SHUTTERSTOCK: alexan888 s. 33 (plantacja kawy), Alice Nerr s. 48 (wodospad Iguaçu), Andrzej Kubik s. 26 (pustynia), Artx67 s. 10 (proso), Eduard Kysylsynsky s. 42 (wybrzeże Oceanu Indyjskiego), isak55 s. 10 (herbata), Junior Braz s. 48 (wodospad Iguaçu), KajrzPhotography s. 30 (Sahara), Laborant s. 25 (Emirates Palace), Luiz Antonio da Silva s. 54 (tukan), Michal Ninger s. 81 (tygrys syberyjski), Mikadun s. 54 (jaguar), Nicole Kwiatkowski s. 73 (ploły w Australii), Nikitin Victor s. 26 (jezioro Bajkał), nounours s. 54 (pirania), Pi-Lens s. 63 (tundra), PizieMe s. 33 (kakaowce), Protasov AN s. 33 (palmy kokosowe), Rosa Frei s. 30 (tamaryszek), Sergey Novikov s. 42 (safari w Masai Mara), Sista Vongjintanaruks s. 55 (karczukowiec), sunun s. 10 (ryż), vladsilver s. 81 (pingwiny cesarskie), Zejko Radojko s. 10 (pszenica); THINKSTOCK/GETTY IMAGES: iStockphoto – LaurenFochetto s. 54 (anakonda), LTopDesign s. 10 (bataty), sameer chand s. 10 (bawelna), Piotr Andryszczak s. 86 (stacja polarna im. H. Arctowskiego).

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa

www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 801 88 10 10

Druk i oprawa: Drukarnia Orthdruk

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Azja

1. Środowisko przyrodnicze Azji 4
 2. Wulkanizm i trzęsienia ziemi w Azji 7
 3. Rolnictwo Azji 10
 4. Japonia – symbol nowoczesnej gospodarki 13
 5. Chiny – najludniejszy kraj świata 17
 6. Indie – kraj kontrastów społecznych i gospodarczych 20
 7. Bliski Wschód – kultura i gospodarka ... 23
- Sprawdź, czy potrafisz** 26

II Afryka

1. Środowisko przyrodnicze Afryki 28
 2. Rolnictwo Afryki 32
 3. Przemysł i usługi w Afryce 35
 4. Etiopia – problemy głodu i niedożywienia 38
 5. Kenia – turystyczny potencjał 41
- Sprawdź, czy potrafisz** 44

III Ameryka Północna i Ameryka Południowa

1. Środowisko przyrodnicze Ameryki 46
 2. Tornada i cyklony tropikalne w Ameryce Północnej 50
 3. W Amazonii 53
 4. Ludność Ameryki 57
 5. Urbanizacja w Ameryce 60
 6. Kanada – środowisko przyrodnicze a rozwój rolnictwa 63
 7. Stany Zjednoczone – potęga gospodarcza świata 66
- Sprawdź, czy potrafisz** 69

IV Australia i Oceania

1. Środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii 71
 2. Ludność i gospodarka Australii 75
- Sprawdź, czy potrafisz** 78

V Obszary okołobiegunowe

1. Środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki 80
 2. Prace badawcze w Arktyce i Antarktyce 83
- Sprawdź, czy potrafisz** 86
- Sprawdź, czy znasz mapę!** 87
- Krzyżówki geograficzne** 93

IV. Australia i Oceania

1 Środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii

Cele lekcji: Określisz położenie geograficzne Australii i Oceanii. Poznasz poszczególne elementy środowiska przyrodniczego Australii. Dowiesz się, jaka była przeszłość geologiczna tego kontynentu.

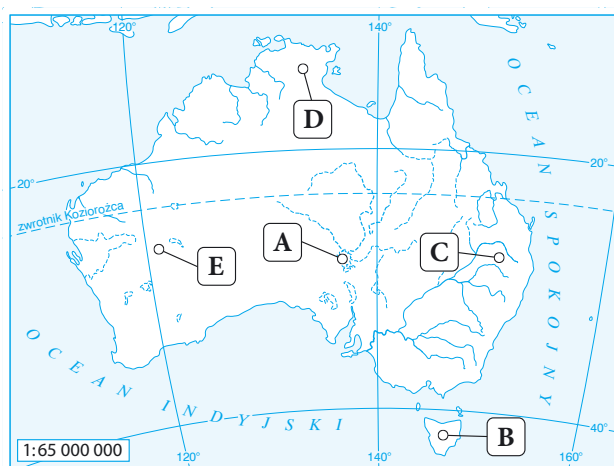
Na dobry początek

1 Skreśl zbędne wyrazy w zdaniach tak, aby podane informacje były prawdziwe.

A. Australia to **najmniejszy kontynent** / **największa wyspa** na Ziemi.

B. Australia to jedyny kontynent, na którym nie ma **lodowców** / **rzek stałych**.

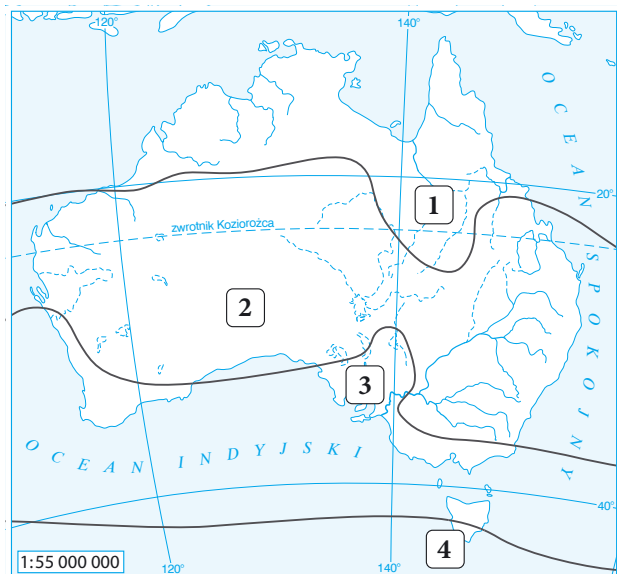
2 Na mapie Australii literami A–E oznaczono wybrane obiekty geograficzne.

Uzupełnij tabelę na podstawie atlasu geograficznego. Wpisz nazwy opisanych obiektów geograficznych oraz litery, którymi te obiekty zostały oznaczone na mapie.

Lp.	Opis	Nazwa obiektu geograficznego	Oznaczenie na mapie
1.	Najwyższe góry kontynentu australijskiego		
2.	Wyspa u południowo-wschodnich wybrzeży Australii		
3.	Jezioro położone w najniższym punkcie Australii		
4.	Półwysp położony na południe od Morza Arafura		
5.	Wyżyna położona w zachodniej części Australii		

3 Na mapie został przedstawiony zasięg stref klimatycznych występujących w Australii, a na fotografii – jedna z formacji roślinnych, którą tworzą grubolistne kolczaste zarośla z przewagą eukaliptusów i akacji.

a) Zapisz nazwy zaznaczonych stref klimatycznych.

1. _____ 3. _____
 2. _____ 4. _____

b) Rozpoznaj formację roślinną przedstawioną na fotografii. Podaj jej nazwę oraz nazwę typu klimatu, w którym ta formacja roślinna występuje.

Nazwa formacji roślinnej: _____
 Nazwa typu klimatu: _____

4 Uzupełnij zdania podanymi nazwami.

*Mikronezja, Hawaje, Melanezja, Nowa Gwinea,
 Nowa Zelandia, Polinezja*

Obejrzyj
 mapę
 interaktywną
 docwiczenia.pl
 Kod: N887FX

- A. Część Oceanii, w której jest położona największa wyspa tej części świata – _____, to _____.
- B. _____ to część Oceanii, w której znajdują się między innymi Wyspy Marshalla, Karoliny oraz Mariany.
- C. Region Oceanii, w którym leży jeden ze stanów USA – _____, to _____.
- D. Najbardziej na południe wysuniętą częścią Oceanii jest _____.

Australijskie plagi

Pojawienie się człowieka zaburzyło równowagę w unikatowym środowisku Australii. Przywożone przez europejskich kolonizatorów zwierzęta wypuszczano na wolność lub uciekały one z niewoli. Z powodu dostatku pożywienia oraz braku naturalnych wrogów zwierzęta te masowo się rozmnażały i konkurowały z miejscową fauną. Na przykład w XIX wieku na wolność wypuszczono 24 króliki, a po kilkudziesięciu latach było ich już kilkaset milionów. Z plagą królików miały walczyć koty, które jednak zdziczały i same zaczęły stanowić zagrożenie dla miejscowej fauny. Populację królików udało się ograniczyć dopiero pod koniec XX wieku, kiedy to zwierzęta te zarażono kaliciwirusem i pchłą króliczą.

Aby ograniczyć rozprzestrzenianie się szkodników, w Australii wybudowano ogrodzenia o długości ponad 3200 km.

Dingo był początkowo udomowionym towarzyszem Aborygenów. Z czasem jednak zdziczał i stał się nowym drapieżnikiem.

Rozwiąż zadania na podstawie powyższych informacji

5 Wymień dwa czynniki, które doprowadziły do masowego wzrostu liczebności zwierząt przywiezionych do Australii przez kolonizatorów.

1. _____
2. _____

6 Wskaż trzy przykłady zwierząt, które po wypuszczeniu na wolność lub ucieczce z niewoli stały się w Australii zagrożeniem dla środowiska naturalnego tego kontynentu.

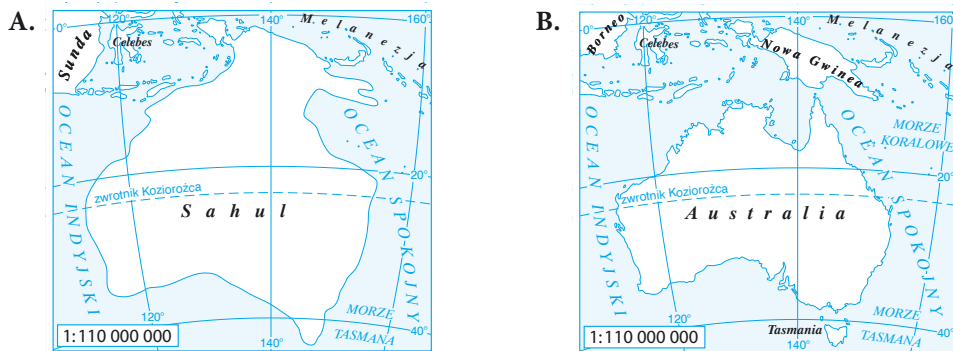
1. _____ 2. _____ 3. _____

7 Podaj dwie metody, którymi Australijczycy starali się powstrzymać rozprzestrzenianie się szkodników.

1. _____
2. _____

Dla dociekliwych

Około 200 mln lat temu Australia wraz z Antarktydą odłączyły się od prakontynentu Gondwany i przez kolejne 150 mln lat stanowiły jeden blok kontynentalny. Dopiero około 50 mln lat temu nastąpił ich ostateczny rozpad. Od tego czasu Australia jest odizolowana od pozostałych kontynentów, ale znajduje się na jednym cokole kontynentalnym z Tasmanią i Nową Gwineą. Te trzy lądy przez kilkadziesiąt tysięcy lat stanowiły jeden prakontynent, któremu geologowie nadali nazwę Sahul. Było to możliwe, gdyż jeszcze 20–25 tys. lat temu poziom morza znajdował się ponad 130 m niżżej niż obecnie. Tasmania stała się wyspą dopiero 13 tys. lat temu, a Nowa Gwinea – przed 9 tys. lat, gdy w wyniku stopnienia lodowców poziom oceanu się podniósł.

Australia, Tasmania i Nowa Gwinea 20 tys. lat temu (A) i obecnie (B).

8 Wykonaj polecenia na podstawie tekstu, map oraz innych źródeł informacji.

a) Zapisz nazwy trzech akwenów (mórz, zatok lub cieśnin), które powstały po oddzieleniu się Tasmanii i Nowej Gwinei od Australii.

1. _____ 2. _____ 3. _____

b) Wyjaśnij, w jaki sposób doszło do tego, że Tasmania i Nowa Gwinea są wyspami, choć 20 tys. lat temu stanowiły wraz z Australią jeden kontynent.

Zapamiętaj!

- Australia to najmniejszy i najłagodniej zaludniony kontynent na Ziemi.
- Większość Australii jest bardzo uboga pod względem zasobów wód powierzchniowych.
- W podłożu skalnym kontynentu znajdują się ogromne zbiorniki wód podziemnych – baseny artezyjskie.
- Większość zwierząt i roślin występujących w Australii to endemity.
- Oceanię tworzą tysiące wysp położonych w środkowej oraz w zachodniej części Oceanu Spokojnego.
- Na kontynencie australijskim znajduje się tylko jedno państwo – Związek Australijski.

2 Ludność i gospodarka Australii

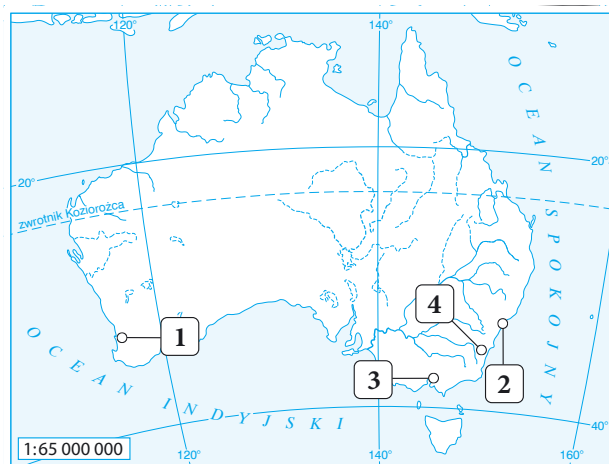
Cele lekcji: Opisziesz rozmieszczenie i zróżnicowanie ludności Australii oraz wskażesz ich przyczyny. Poznasz najważniejsze miasta tego kraju. Dowiesz się, jakie są cechy charakterystyczne australijskiej gospodarki.

Na dobry początek

1 Uzupełnij zdania brakującymi informacjami.

- A. Rdzenni mieszkańcy Australii to _____.
- B. Większość obywateli Związku Australijskiego to potomkowie emigrantów z kontynentu _____.
- C. Podstawą australijskiego rolnictwa jest _____.

2 Na mapie numerami 1–4 zostały oznaczone wybrane miasta Australii.

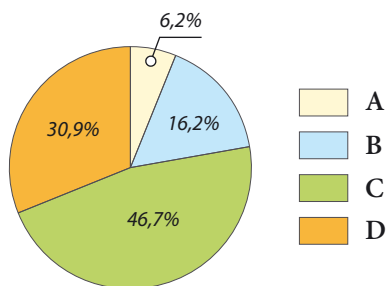
Uzupełnij tabelę. Wpisz nazwy opisanych miast oraz cyfry, którymi te miasta zostały oznaczone na mapie. Wykonaj polecenie na podstawie atlasu geograficznego.

Lp.	Opis	Nazwa miasta	Oznaczenie na mapie
1.	Symbolem tego miasta jest słynny budynek opery.		
2.	To stolica Australii.		
3.	To największe spośród miast położonych na zachodnim wybrzeżu.		
4.	Jest drugim pod względem liczby ludności miastem Australii.		

- 3** Oceń, czy podane informacje są zgodne z prawdą. Zaznacz literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F – jeśli jest fałszywe.

1.	Australia jest najsłabiej zaludnionym kontynentem.	P	F
2.	W Australii mieszka więcej ludzi niż w Polsce.	P	F
3.	W Australii najgęściej zaludniona jest strefa klimatów równikowych.	P	F
4.	Około 10% Australijczyków mieszka na wsi.	P	F
5.	3/4 pracujących mieszkańców Australii jest zatrudnionych w usługach.	P	F

- 4** Na diagramie literami A–D oznaczono poszczególne formy użytkowania ziemi w Australii.

- a)** Zapisz przy każdej z podanych form użytkowania ziemi odpowiednią literę, której użyto na powyższym diagramie.

Łąki i pastwiska: _____ Nieużytki: _____

Grunty orne: _____ Lasy: _____

- b)** Wyjaśnij, jaki wpływ na rozwój rolnictwa w Australii ma fakt, że największy odsetek w strukturze użytkowania ziemi ma forma oznaczona literą C.

- 5** Zapisz nazwy czterech surowców energetycznych i czterech surowców metalicznych wydobywanych w Australii.

Surowce energetyczne:

Surowce metaliczne:

1. _____ 1. _____

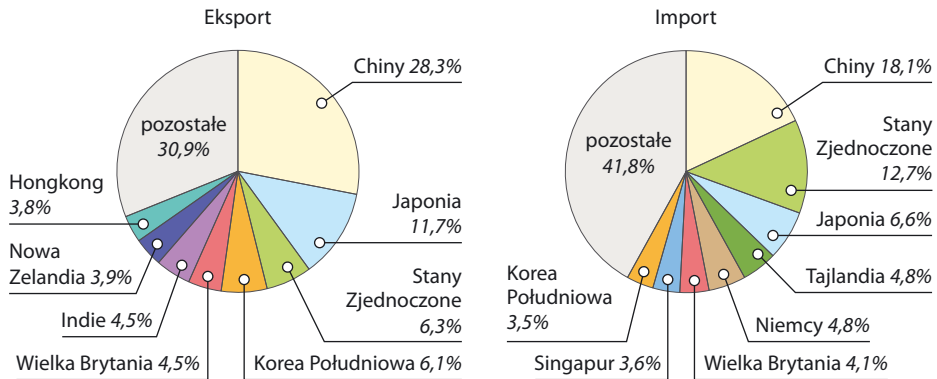
2. _____ 2. _____

3. _____ 3. _____

4. _____ 4. _____

Dla dociekliwych

Australia jest jednym z najlepiej rozwiniętych krajów świata. Jednak struktura jej eksportu jest inna niż w Japonii czy w krajach Europy Zachodniej. Ze względu na znaczne zasoby surowców mineralnych, dużą produkcję wysokowydajnego rolnictwa oraz bliskość ogromnych i surowcochłonnych rynków zbytu w Azji głównymi towarami eksportowymi są tu nie maszyny, lecz węgiel kamienny, rudy żelaza, złoto, aluminium oraz mięso, wełna i pszenica.

Główni partnerzy Australii w handlu międzynarodowym w 2016 r.

6 Wykonaj polecenia na podstawie tekstu, diagramów oraz innych źródeł informacji.

a) Podaj nazwy trzech najważniejszych partnerów handlowych Australii.

1. _____ 2. _____ 3. _____

b) Podaj nazwę kontynentu, z którego pochodzi większość głównych partnerów handlowych Australii.

c) Zastanów się, czy struktura towarowa australijskiego eksportu jest typowa dla krajów wysokorozwiniętych. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapamiętaj!

- Około 90% Australijczyków mieszka w miastach. Największymi miastami są Sydney i Melbourne.
- Rdzennymi mieszkańcami Australii są Aborygeni. Stanowią oni około 2% społeczeństwa.
- Związek Australijski jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo krajów świata.
- Podstawą gospodarki Australii są bogate złoża surowców mineralnych oraz hodowla zwierząt, głównie owiec.

Sprawdź, czy potrafisz | Australia i Oceania

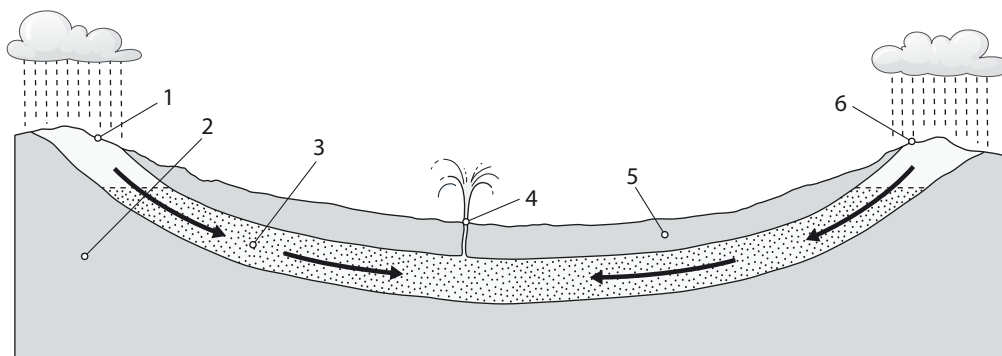
1 Skreśl zbędne wyrazy w zdaniach tak, aby podane informacje były prawdziwe.

- A. Północna część Australii jest położona w strefie klimatów **równikowych** / **zwrotnikowych**.
- B. Większość obszaru Australii leży w strefie klimatów **podzwrotnikowych** / **zwrotnikowych**.
- C. Przez Australię przebiega **zwrotnik Raka** / **zwrotnik Koziorożca**.
- D. Cała **Australia** / **Oceania** jest położona na półkuli południowej.

2 Oceń, czy podane informacje są zgodne z prawdą. Zaznacz literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F – jeśli jest fałszywe.

1.	W większej części Australii występuje niedobór wód powierzchniowych.	P	F
2.	Dorzecza największego systemu rzeczno Australii znajdują się w południowo-zachodniej części kontynentu.	P	F
3.	Większość australijskich rzek ma charakter okresowy lub epizodyczny.	P	F
4.	W centralnej części Australii występują jeziora słone.	P	F
5.	Australia jest uboga w wody podziemne.	P	F

3 Na ilustracji przedstawiono uproszczony przekrój basenu artezyjskiego.

a) Podaj numery, którymi na rysunku oznaczono wymienione elementy.

- A. Warstwa wodonośna: _____
- B. Warstwy nieprzepuszczalne: _____
- C. Strefy zasilania: _____
- D. Źródło artezyjskie: _____

b) Uzupełnij zdania brakującymi informacjami.

Największym zbiornikiem australijskich wód podziemnych jest _____.
 _____ . Na jego obszarze istnieje około _____ studni artezyjskich.

4 Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedzi A lub B oraz 1 lub 2.

Podstawą rolnictwa Związku Australijskiego jest

A.	hodowla trzody chlewnej,	ponieważ na terenie tego kraju jest	1.	dużo naturalnych pastwisk.
B.	hodowla owiec i bydła,		2.	wysoki popyt na mięso wieprzowe.

5 Zaznacz zestaw, w którym podano numery zdań zawierających prawdziwe informacje o Australii.

1. Australia jest czołowym eksporterem ropy naftowej.
2. Większa część Australii jest położona w strefie klimatów umiarkowanych.
3. Część rdzennych mieszkańców Australii nadal prowadzi koczowniczy tryb życia.
4. Największą wyspą Australii jest Tasmania.
5. Australia charakteryzuje się dużą gęstością zaludnienia.

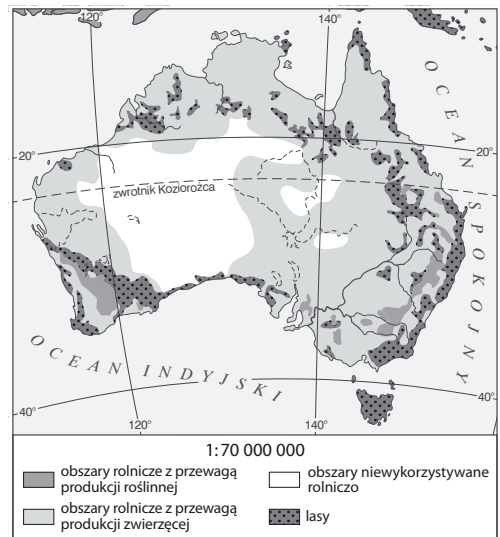
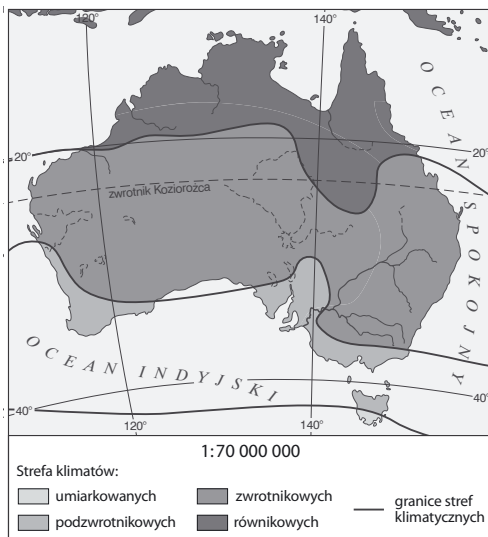
A. 1 i 3

B. 2 i 5

C. 3 i 4

D. 2 i 4

6 Na mapach Australii przedstawiono zasięg stref klimatycznych oraz zasięg obszarów wykorzystywanych i niewykorzystywanych rolniczo.

Sformułuj hipotezę dotyczącą zależności pomiędzy rozmieszczeniem stref klimatycznych a zasięgiem obszarów niewykorzystywanych rolniczo.

Hipoteza: _____

V. Obszary okołobiegunowe

1 Środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki

Cele lekcji: Określisz położenie geograficzne Arktyki i Antarktyki. Poznasz poszczególne elementy środowiska przyrodniczego obszarów okołobiegunowych. Dowiesz się, jakie zmiany zaszły w ostatnich latach w środowisku przyrodniczym obszarów okołobiegunowych i co jest przyczyną tych zmian.

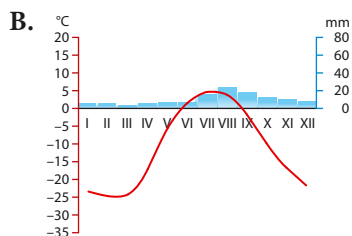
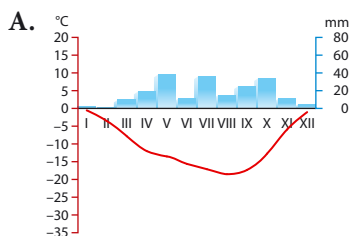
Na dobry początek

1 Uzupełnij zdania nazwami geograficznymi spośród podanych.

Antarktyda, Antarktyka, Arktyka

- A. Obszar rozciągający się wokół bieguna południowego do równoleżnika 60°S to _____.
- B. Obszar rozciągający się wokół bieguna północnego do koła podbiegunowego północnego to _____.
- C. Lądowa część Antarktyki nosi nazwę _____.

2 Na klimatogramach zostały przedstawione średnie miesięczne wartości temperatury powietrza oraz średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych dla dwóch stacji meteorologicznych leżących na obszarach okołobiegunowych.

a) Podaj literę, którą oznaczono klimatogram sporządzony na podstawie danych pochodzących ze stacji meteorologicznej zlokalizowanej w Arktyce. Uzasadnij swój wybór.

Klimatogram: _____

Uzasadnienie: _____

b) Podaj dwie cechy klimatu wspólne dla obu obszarów, na których znajdują się stacje meteorologiczne.

1. _____
2. _____

3 Rozpoznaj zwierzęta przedstawione na fotografiach. Następnie uzupełnij zdania.

1.

2.

3.

4.

A. Zwierzę występujące tylko w Antarktyce zostało przedstawione na fotografii oznaczonej numerem _____. To zwierzę nazywa się _____.

B. Zwierzę występujące tylko w Arktyce zostało przedstawione na fotografii oznaczonej numerem _____. To zwierzę nazywa się _____.

C. Zwierzę występujące zarówno w Arktyce, jak i w Antarktyce zostało przedstawione na fotografii oznaczonej numerem _____. To zwierzę nazywa się _____.

4 Podaj dwie przyczyny i dwa skutki globalnego ocieplenia.

Przyczyny globalnego ocieplenia:

1. _____
2. _____

Skutki globalnego ocieplenia:

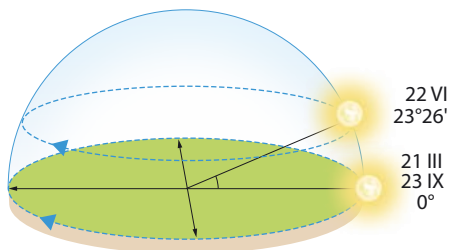
1. _____
2. _____

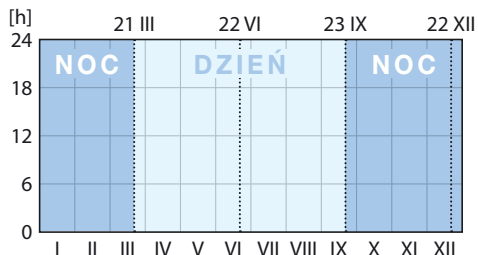
Obejrzyj
pokaz
slajdów
docwiczenia.pl
Kod: N8AD5D

Dla dociekliwych

Nachylenie osi ziemskiej do płaszczyzny orbity powoduje, że w trakcie ruchu obiegowego Ziemi zmienia się oświetlenie naszej planety. To powoduje zmianę długości trwania dnia i nocy w ciągu roku. Im dalej od równika, tym różnice między długością trwania dnia i nocy w ciągu doby są większe. Na obszarach okołobiegunowych są już tak duże, że występują tam zjawiska dnia polarnego i nocy polarnej.

Zmiana wysokości górowania Słońca nad widnokreślem na biegunie północnym.

Długość trwania dnia i nocy na biegunie północnym.

5 Wykonaj polecenia na podstawie tekstu, ilustracji oraz innych źródeł.

a) Skreśl zbędne wyrazy w zdaniach tak, aby podane informacje były prawdziwe.

- Na biegunie północnym dzień polarny rozpoczyna się **21 marca / 22 czerwca**.
- Na kole podbiegunowym północnym w swojej pozornej drodze nad widnokreślem Słońce znajduje się najwyżej **23 września / 22 czerwca**.
- 23 września na biegunie północnym rozpoczyna się **dzień polarny / noc polarna**.
- Na biegunach dzień polarny i noc polarna trwają **dobę / pół roku**.

b) Podaj negatywne skutki dla organizmu człowieka wynikające z mieszkania na obszarach, na których występuje zjawisko nocy polarnej.

Zapamiętaj!

- Arktykę nazywamy obszary leżące wokół bieguna północnego.
- Antarktyka to obszary położone wokół bieguna południowego.
- Większość powierzchni Arktyki jest pokryta pływającym lodem morskim, zwanym pakiem lodowym. Natomiast niemal całą powierzchnię Antarktydy pokrywa lądolód.
- Obszary okołobiegunowe to najzimniejsze regiony Ziemi. We wnętrzu Antarktydy temperatura powietrza przez cały rok jest ujemna.
- Za kołami podbiegunowymi występują zjawiska dnia polarnego i nocy polarnej.
- Na obszarach okołobiegunowych bardzo intensywnie zachodzi proces topnienia pokryw lodowych.

2 Prace badawcze w Arktyce i Antarktyce

Cele lekcji: Wskażesz najważniejsze zakresy badań prowadzonych na obszarach okołobiegunowych. Poznasz wkład Polaków w badania obszarów okołobiegunowych. Dowiesz się, jaki jest status prawny Arktyki i Antarktyki.

Na dobry początek

1 Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Sytuację prawną Antarktydy określa głównie:

- A. umowa „Ratujmy Antarktydę” z 1970 roku.
- B. „Układ Antarktyczny” podpisany w Waszyngtonie w 1959 roku.
- C. „Pakt Południowy” podpisany w Londynie w 1932 roku.
- D. rezolucja ONZ z 1967 roku.

2 Oceń, czy podane informacje są zgodne z prawdą. Zaznacz literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F – jeśli jest fałszywe.

1.	Antarktyda jest kontynentem, na którym zgodnie z prawem międzynarodowym wolno składować odpady.	P	F
2.	Pierwsi ludzie dotarli do bieguna północnego i bieguna południowego na początku XX wieku.	P	F
3.	W ostatnich kilkudziesięciu latach obserwuje się topnienie pokrywy lodowej w Arktyce.	P	F
4.	Badania naukowe na Antarktydzie są prowadzone tylko latem.	P	F
5.	W Arktyce występuje stałe osadnictwo.	P	F
6.	Antoni Dobrowolski to pierwszy człowiek, który w ciągu jednego roku zdobył oba bieguny Ziemi.	P	F
7.	Głównym zadaniem naukowców przebywających na stacjach polarnych jest wykonywanie różnego rodzaju badań, pomiarów i pobieranie próbek.	P	F

3 Zaznacz zestaw, w którym podano numery zdań zawierających prawdziwe informacje.

- 1. Ludność obszarów okołobiegunowych utrzymuje się głównie z hodowli bydła.
- 2. Na terenie Antarktydy nie prowadzi się działalności gospodarczej.
- 3. Antarktyda należy do pięciu państw: Stanów Zjednoczonych, Rosji, Wielkiej Brytanii, Francji i Chin.
- 4. W Arktyce działa pięć polskich stacji badawczych.
- 5. Pierwszym zdobywcą bieguna południowego był Polak Marek Kamiński.

A. 1 i 3

B. 2 i 5

C. 3 i 4

D. 2 i 4

- 4 Celem wypraw na obszary okołobiegunowe są przede wszystkim badania naukowe.

Zapisz pięć przykładowych zagadnień, którymi zajmują się naukowcy przebywający na Antarktydzie.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- 5 **Uzupełnij tabelę. Wybierz informacje spośród podanych.**

Pierwsi zdobywcy biegunów: *Roald Amundsen, Robert Edwin Peary.*

Data zdobycia: *6 kwietnia 1909 roku, 14 grudnia 1911 roku.*

Obejrzyj
pokaz
ślajdów
docwiczenia.pl
Kod: N8ANZD

	Pierwszy zdobywca	Data zdobycia
Biegun północny		
Biegun południowy		

- 6 **Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedzi A lub B oraz 1 lub 2.**

Polska Stacja Polarna im. Stanisława Siedleckiego jest stacją

A.	całoroczną,	położoną	1.	na Wyspie Króla Jerzego.
B.	sezonową,		2.	na Spitsbergenie.

- 7 **Podkreśl nazwiska trzech spośród wymienionych niżej polskich naukowców i podróżników, którzy znacząco przyczynili się do poznania obszarów okołobiegunowych.**

A. Henryk Arctowski

D. Antoni Dobrowolski

B. Paweł Strzelecki

E. Marek Kamiński

C. Tony Halik

F. Jacek Pałkiewicz

- 8 **Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź spośród podanych.**

„Układ Antarktyczny” regulujący sytuację prawną Antarktyki został dotychczas podpisany przez

A. 5 państw.

C. ponad 50 państw.

B. 20 państw.

D. ponad 150 państw.

Dla dociekliwych

Arktyka nie ma uregulowanej sytuacji prawnej. Jednak strategiczne znaczenie tej części świata sprawia, że pięć państw wysuwa względem niej roszczenia terytorialne. Do tych państw należą: Dania, Kanada, Norwegia, Rosja i Stany Zjednoczone. Najczęściej są zgłaszane dwa warianty podziału Arktyki. Pierwszy z nich dzieli obszary arktyczne na sektory. Wierzchołkiem każdego z nich jest biegun północny, a granicami – południki biegnące od bieguna północnego do wschodnich i zachodnich krańców terytorium danego państwa. Druga koncepcja jest zgodna z konwencją o prawie morza. Pozwala państwom nadmorskim na gospodarcze wykorzystanie zasobów jedynie w wyłącznej strefie ekonomicznej.

Podział Arktyki na sektory.

Podział Arktyki zgodnie z konwencją o prawie morza.

9 Wykonaj polecenia na podstawie tekstu, map oraz innych źródeł informacji.

a) Wyjaśnij, z czego wynika strategiczne znaczenie Arktyki.

b) Wskaż tę spośród opisanych w tekście i zilustrowanych na mapach koncepcji, która, Twoim zdaniem, stanowi lepsze rozwiązanie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapamiętaj!

- Antarktyda jest kontynentem prawie niezamieszkanym. Działają tam tylko stacje badawcze.
- Wkład w poznanie obszarów polarnych mieli także Polacy.
- Najwybitniejsi polscy polarnicy to Henryk Arctowski i Antoni Dobrowolski.
- Status prawny Antarktyki reguluje podpisany w 1959 roku „Układ Antarktyczny”. Status prawny Arktyki jest nieregulowany.

Sprawdź, czy potrafisz | Obszary okołobiegunowe

- 1 Zaznacz w każdym wierszu tabeli tę część świata, w której jest położony podany obiekt geograficzny. Wykonaj polecenie na podstawie atlasu geograficznego.

Lp.	Nazwa obiektu geograficznego	Część świata	
1.	Masyw Vinsona	Arktyka	Antarktyka
2.	Grenlandia	Arktyka	Antarktyka
3.	Morze Barentsa	Arktyka	Antarktyka
4.	Morze Weddella	Arktyka	Antarktyka
5.	Spitsbergen	Arktyka	Antarktyka
6.	Szetlandy Południowe	Arktyka	Antarktyka
7.	Ziemia Franciszka Józefa	Arktyka	Antarktyka

- 2 Uzupełnij zdania podanymi terminami.

lodowiec szelfowy, pak lodowy, nunatak, góra lodowa

- A. Dryfujący po oceanach oderwany fragment lądolodu to _____.
- B. Duży fragment lądolodu unoszący się swobodnie na powierzchni wody to _____.
- C. Pojedyncze wzniesienie lub grzbiet górski wystający ponad lądolód to _____.
- D. Wieloletni pływający lód morski pokrywający większość Oceanu Arktycznego to _____.

- 3 Podaj nazwę i położenie polskiej stacji polarnej, w której pobliżu wykonano przedstawioną fotografię. Uzasadnij swój wybór.

Nazwa stacji: _____

Położenie stacji: _____

Uzasadnienie: _____

Sprawdź, czy znasz mapę! | Azja

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Wyżyny oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Niziny oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Pustynie oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Rzeki:

C. Jenisej,

D. Brahmaputra.

b) Jeziora:

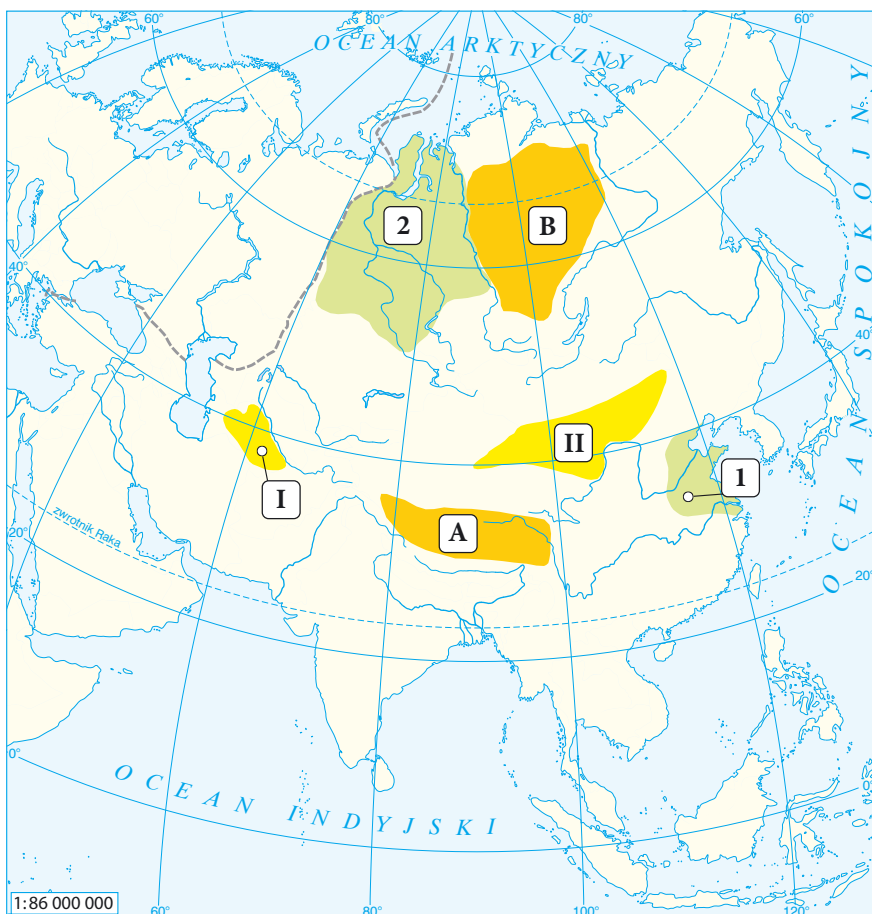
3. Bajkał,

4. Bałchasz.

c) Półwyspy:

III. Półwysp Indochiński,

IV. Kamczatka.

Sprawdź, czy znasz mapę! | Afryka

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Góry oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Kotliny oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Pustynie oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Rzeki:

C. Kongo,

D. Oranje.

c) Szczyty górskie:

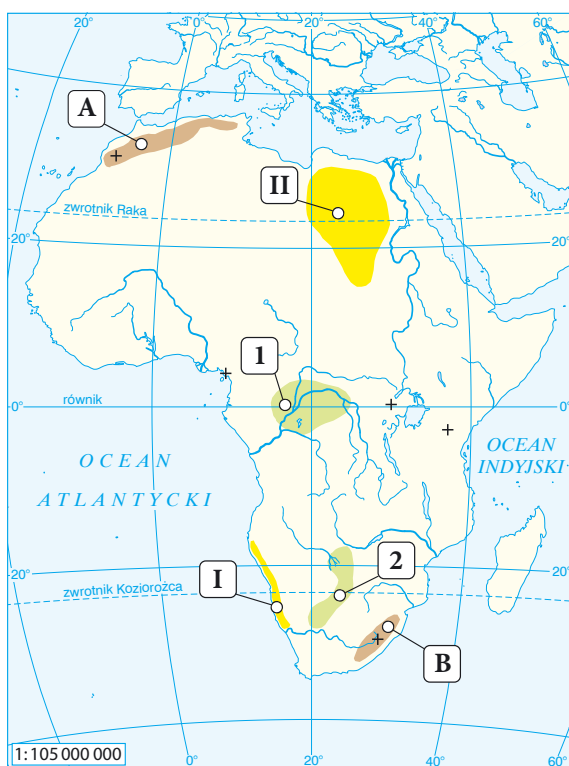
III. Kibo,

IV. Tubkal.

b) Jeziora:

3. Czad,

4. Niasa.

Sprawdź, czy znasz mapę! | Ameryka Północna

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Góry oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Półwyspy oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Zatoki oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Rzeki:

C. Missisipi,

D. Mackenzie.

b) Jeziora:

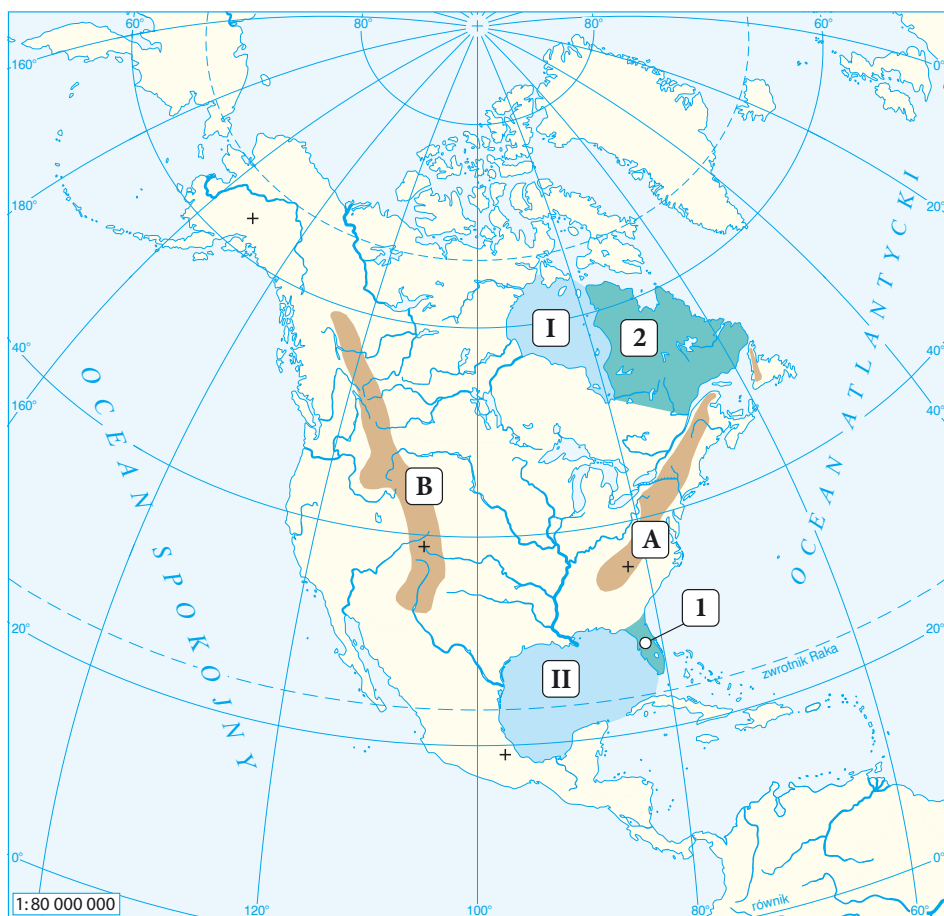
3. Wielkie Jezioro Niedźwiedzie,

4. Huron.

c) Niziny:

III. Nizina Zatokowa,

IV. Nizina Atlantycka.

Sprawdź, czy znasz mapę! | Ameryka Południowa

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Wyżyny oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Niziny oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Wyspy oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Rzeki:

C. Parana,

D. Orinoko.

b) Jeziora:

3. Maracaibo,

4. Titicaca.

c) Szczyty górskie:

III. Cotopaxi,

IV. Aconcagua.

Sprawdź, czy znasz mapę! | Australia

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Góry oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Zatoki oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Wyżyny oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Rzeki:

C. Murray,

D. Darling.

b) Pustynie:

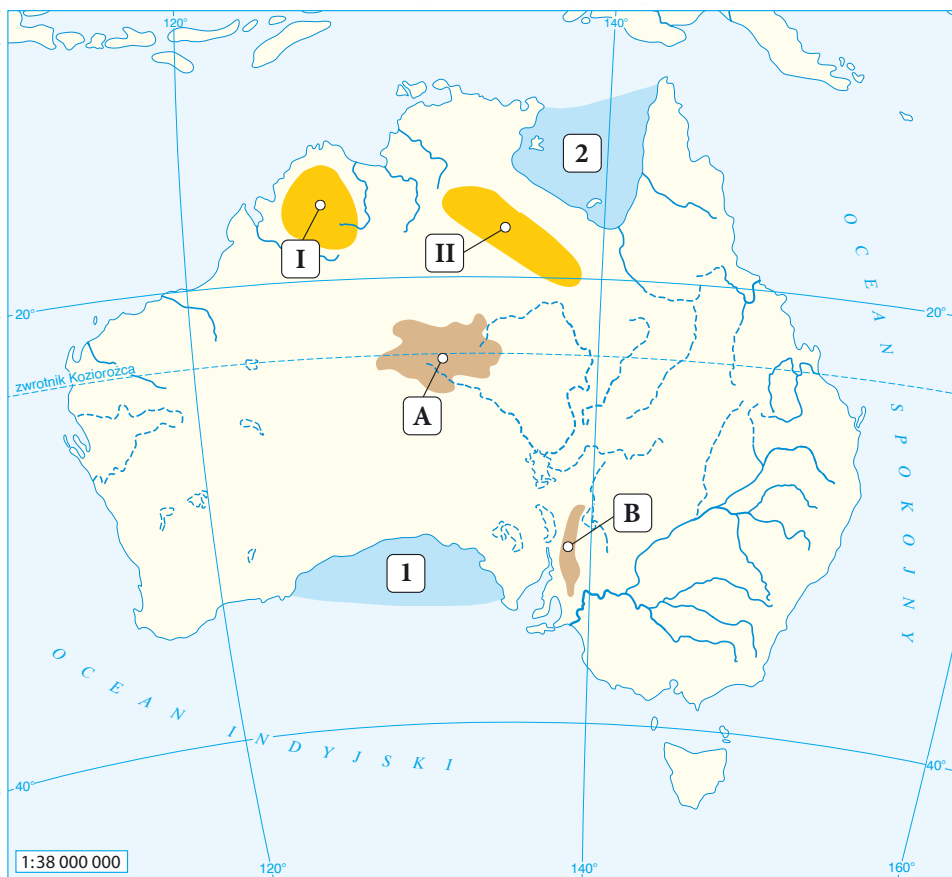
3. Wielka Pustynia Wiktorii,

4. Pustynia Gibsona.

c) Półwyspy:

III. Jork,

IV. Półwysp Eyrego.

Sprawdź, czy znasz mapę! Antarktyda

1 Podaj na podstawie atlasu nazwy zaznaczonych na mapie obiektów geograficznych.

a) Góry oznaczone na mapie literami A i B.

A. _____ B. _____

b) Morza oznaczone na mapie numerami 1 i 2.

1. _____ 2. _____

c) Regiony (ziemie) oznaczone na mapie numerami I i II.

I. _____ II. _____

2 Zaznacz na mapie wskazane obiekty geograficzne. Skorzystaj z atlasu.

a) Części Antarktydy:

3. Antarktyda Wschodnia,

4. Antarktyda Zachodnia.

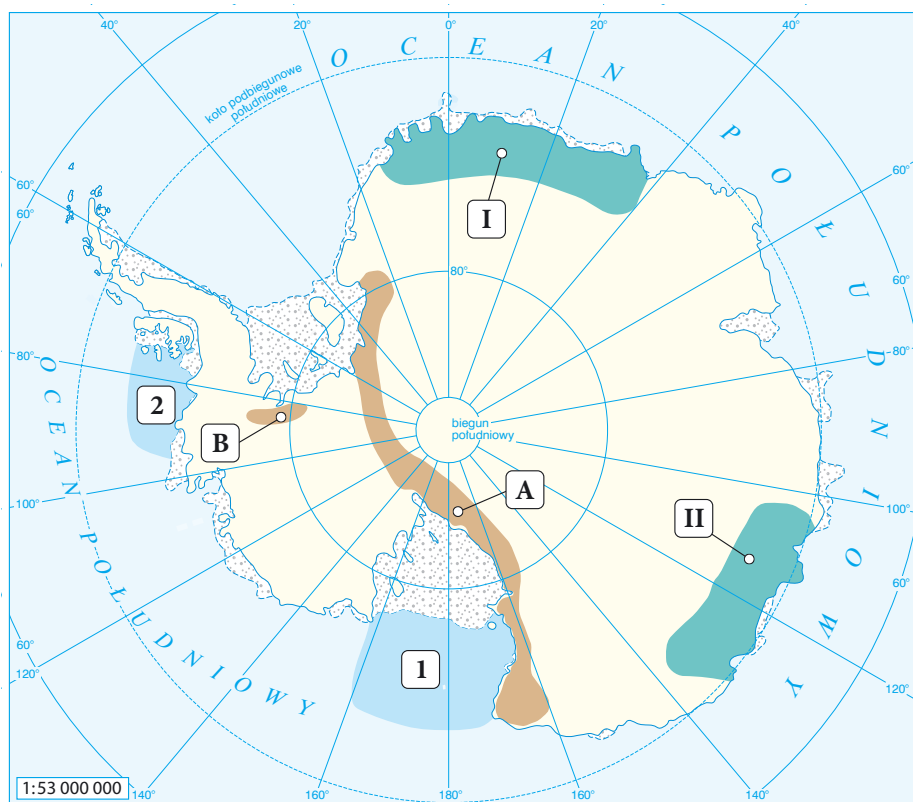
b) Lodowce szelfowe:

III. Lodowiec Szelfowy Rossa,

IV. Lodowiec Szelfowy Ronne.

c)

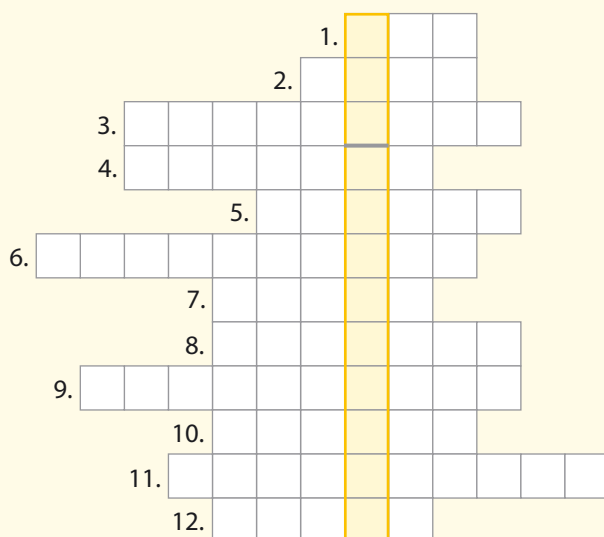
C. Półwysp Antarktyczny.

Krzyżówka geograficzna | Azja

Rozwiąż krzyżówkę, a następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Najważniejsza roślina żywniowa w Azji Południowo-Wschodniej.
2. Karakorum, Sajany lub Czerskiego.
3. Główny ośrodek indyjskiej kinematografii.
4. Fala oceaniczna najczęściej wywołwana podwodnym trzęsieniem ziemi.
5. Dzielnice wielkich miast zamieszkałe przez najuboższą część społeczeństwa.
6. Miejsce na powierzchni leżące bezpośrednio nad ogniskiem trzęsienia ziemi.
7. Stolica najludniejszego państwa świata.
8. Muzułmański post.
9. Najwyżej położona wyżyna na Ziemi.
10. Wiatr okresowo zmienny, wiejący w Azji Południowej i Azji Południowo-Wschodniej.
11. Japoński system nowoczesnych kolei dużych prędkości.
12. Kraj o największym na świecie pogłowie bydła.

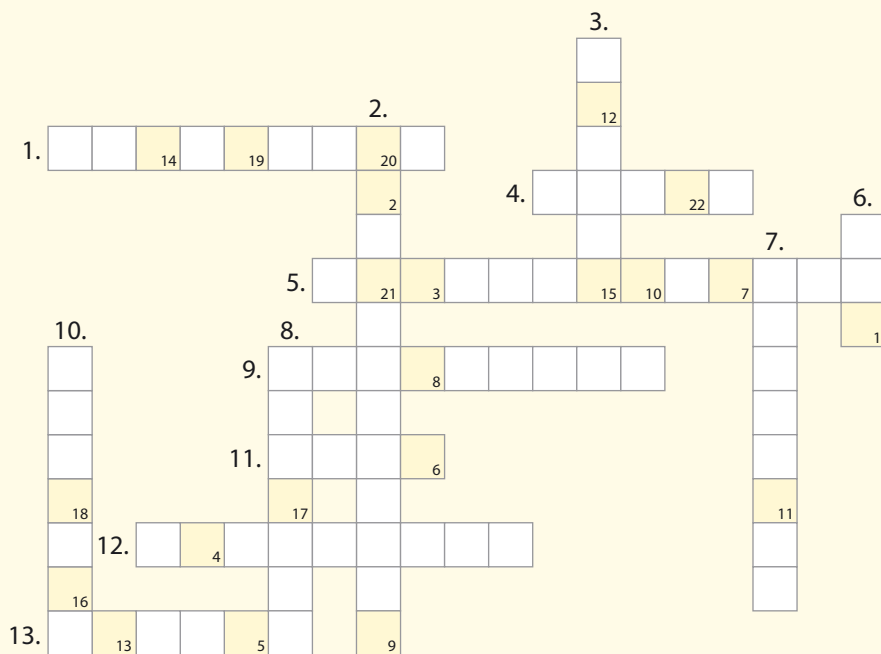
Hasło:

Wyjaśnienie:

Krzyżówka geograficzna | Afryka

Rozwiąż krzyżówkę. Litery z pól oznaczonych numerami 1–22 utworzą hasło. Wyjaśnij jego znaczenie.

1. Sektor usług będący filarem gospodarek na przykład Seszeli i Mauritiusa.
2. Masyw wulkaniczny w centralnej Afryce z najwyższym szczytem kontynentu.
3. Stałe wiatry wiejące od zwrotników w kierunku równika.
4. Suchy region w Afryce od północy sąsiadujący z Saharą.
5. Stan, w którym wartość kaloryczna przyjmowanych pokarmów jest niższa od zapotrzebowania organizmu.
6. Jedno ze zwierząt Wielkiej Afrykańskiej Piątki.
7. Inaczej: pasterstwo koczownicze.
8. Trawiasta formacja roślinna występująca w klimacie podrównikowym.
9. Owad będący jednym z największych afrykańskich szkodników.
10. Zatoka między Półwyspem Somalijskim a Półwyspem Arabskim.
11. Suche koryta rzeczne w strefie klimatów zwrotnikowych.
12. Wielkoobszarowe gospodarstwo z monokulturą upraw.
13. Kontynent leżący na wszystkich czterech półkulach.

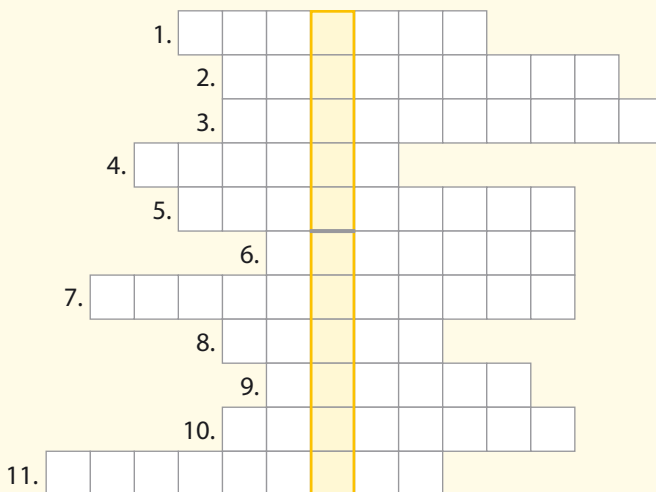
Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Wyjaśnienie: _____

Rozwiąż krzyżówkę, a następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Nazwa cyklonu tropikalnego występującego na zachodnim Atlantyku i wschodnim Pacyfiku.
2. Kwiatowy symbol Brazylii.
3. Największa wyspa świata.
4. Jedyne w Stanach Zjednoczonych stan, który jest archipelagiem wysp.
5. Największe jezioro w Ameryce Południowej.
6. Miasto z największym portem lotniczym świata.
7. Silnie zurbanizowany obszar powstały z połączenia kilku aglomeracji.
8. Wielkoobszarowe gospodarstwo rolne charakterystyczne dla Stanów Zjednoczonych i Kanady.
9. Rdzenna ludność arktycznych obszarów Kanady.
10. Najbogatszy pod względem liczby gatunków roślin i zwierząt obszar na kuli ziemskiej.
11. Peruwiańskie dzielnice nędzy.

Hasło:

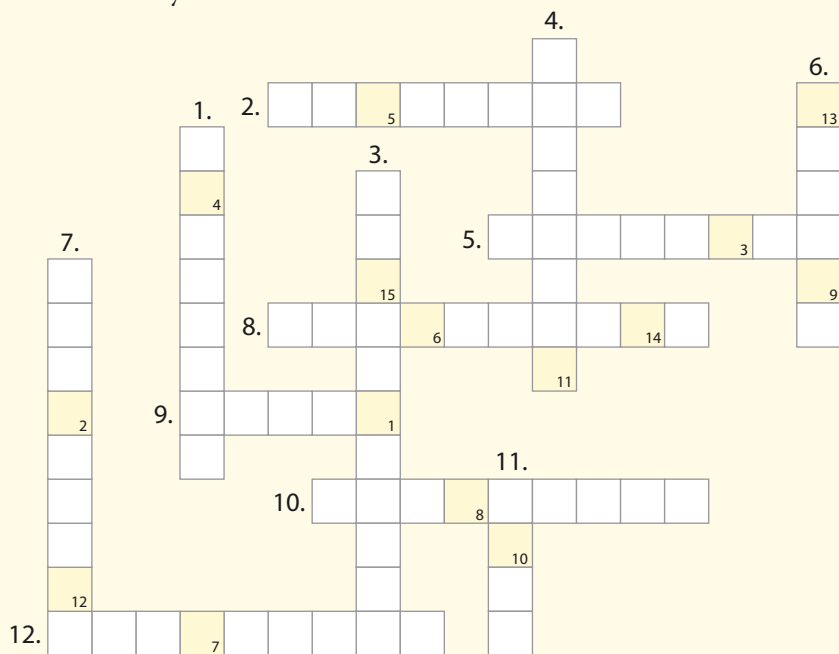
Wyjaśnienie:

Krzyżówka geograficzna

Australia i Oceania. Obszary okołobiegunowe

Rozwiąż krzyżówkę. Litery z pól oznaczonych numerami 1–15 utworzą hasło.
Wyjaśnij jego znaczenie.

1. Rasa australijskich owiec hodowanych dla wełny.
2. Rodzina ptaków zamieszkujących między innymi wybrzeża Antarktydy, ale niewystępujących w Arktyce.
3. Wyspa w Arktyce, na której działają wszystkie polskie stacje badawcze.
4. Organizmy występujące tylko w jednym regionie świata.
5. Nazwisko pierwszego zdobywcy bieguna południowego.
6. Największe miasto Australii.
7. Część Oceanii z Papuą-Nową Gwineą i Wyspami Salomona.
8. Część świata obejmująca obszary wokół bieguna południowego.
9. Formacja roślinna, którą tworzą grubolistne kolczaste zarośla.
10. Jedyna całoroczna polska stacja antarktyczna.
11. Gaz w atmosferze pochłaniający większość promieniowania ultrafioletowego.
12. Rdzenni mieszkańcy Australii.

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----

Wyjaśnienie:

Zdajesz egzamin ósmoklasisty?

Sięgnij po repetytoria i arkusze Nowej Ery!

JĘZYK POLSKI • MATEMATYKA • JĘZYK ANGIELSKI

REPETYTORIA

Zawierają niezbędną teorię, wskazówki i zadania typu egzaminacyjnego. Pomagają krok po kroku wyćwiczyć umiejętności sprawdzane na egzaminie.

ARKUSZE

Pozwalają oswoić się z formą egzaminu, sprawdzić poziom przygotowania i wypracować skuteczne strategie egzaminacyjne.

Zamów i rozpocznij trening!

sklep.nowaera.pl

Planeta Nowa

Nowy zeszyt ćwiczeń już od pierwszych lekcji geografii w klasie 8 kształci i doskonali kluczowe umiejętności geograficzne, takie jak praca z mapą czy analizowanie i interpretowanie danych statystycznych. Dzięki zróżnicowanym zadaniom ułatwia przygotowanie do sprawdzianów i kartkówek.

Praca z mapą

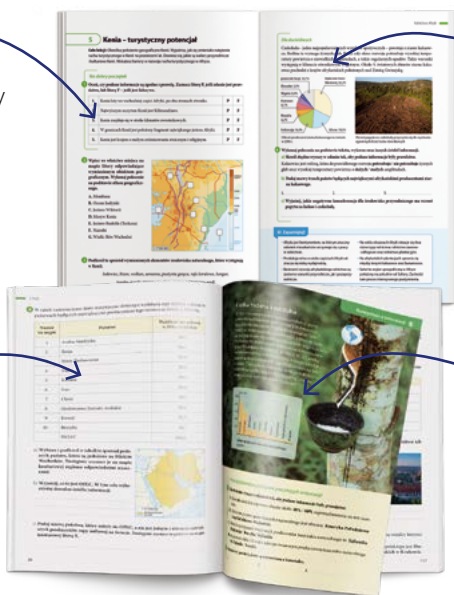
różnorodne zadania z mapą kształtujące umiejętność jej analizy oraz oznaczania na niej zjawisk i obiektów geograficznych.

Sprawdź, czy znasz mapę!

zadania kształtujące umiejętność korzystania z map ogólnogeograficznych poszczególnych kontynentów.

Analiza danych statystycznych

zadania wzbogacone wykresami i tabelami pozwalające doskonalić umiejętność analizy oraz interpretacji danych statystycznych.

Stopniowanie trudności zadań

Na dobry początek ćwiczenia wprowadzające w tematykę lekcji.

Dla dociekliwych zadania poszerzające wiedzę z omawianego tematu.

Zainteresowanie przedmiotem

Korzystam z informacji ciekawe treści połączone z zadaniami sprawdzającymi umiejętności.

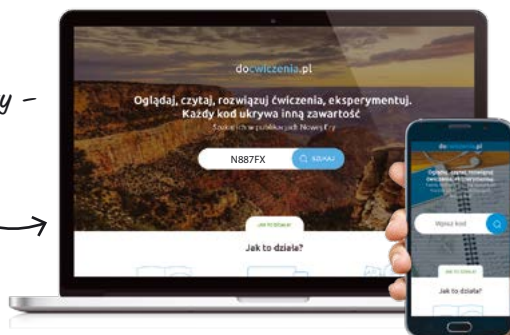

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

Obejrzyj
mapę
interaktywną
docwiczenia.pl
Kod: N887FX

*Dodatkowe materiały –
oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3340-6

9 788326 733406